

G. Hofstede kultūrinės dimensijos ir jų raiška ugdymo(si) procese

PARENGĖ

DOC. DR. RASA POCEVIČIENĖ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Dimensijos, kuriomis kultūros skiriasi viena nuo kitos *(G. Hofstede)*

Galios dimensija;

Kolektyvizmas ar individualizmas;

Moteriškumas ar vyriškumas;

Neapibrėžtumo vengimas;

Ilgalaikė ar trumpalaikė orientacija.

Galios dimensija

Ši dimensija atskleidžia tarpasmeninės galios ar įtakos tarp dviejų ar daugiau žmonių ar grupių lygį, kurį silpnesnis ar mažiau galingas privalo priimti

(pvz. santykiai tarp viršininko ir pavaldinio, tarp mokytojo ir mokinio ir pan.)

Žema galios dimensija

Ten, kur ši dimensija yra žema:

Nelygybė vertinama kaip blogybė,
Siekama, kad nelygybė būtų mažinama,
Siekama, kad visi turėtų vienodas teises,
Siekama būti lygiaverčiais partneriais,
nedemonstruojama galia.

Aukšta galios dimensija

Ten, kur ši dimensija yra aukšta:

Nelygybė yra traktuojama kaip socialinės tvarkos pagrindas;

Nelygybė siejama su tvarka ir manoma, kad kiekvienas turi savo teisėtą vietą,

galingieji visuomenės nariai demonstruoja savo galią ir turi teisę naudotis įvairiomis privilegijomis.

Galios dimensija ir jos
raiška ugdymo(si) procese

Aukšta galios dimensija

Nelygybė tarp mokinio ir mokytojo;

Besąlygiška pagarba mokytojui, jo statusui;

Mokymosi procesas yra **orientuotas į mokytoją**;

Mokytojas nusprendžia, ko mokysis mokinys, kuria linkme turi vykti ugdymas;

- ▶ Auditorijoje turi būti **griežta tvarka**;
- ▶ **Mokytojas inicijuoja** bendravimą, kreipia užsiėmimo eigą;
- ▶ Mokinys kalba **tik mokytojui leidus arba jam paklausus**;
- ▶ **Mokytojai niekada viešai nekritikuojami**;
- ▶ Kuo **vyresnis** mokytojas, tuo **labiau jis gerbiamas**;

- ▶ **Mokytojas virsta „guru“**, kurio žinios ir kompetencija yra neginčytinos, jomis neabejojama;
- ▶ **Mokymosi sėkmė priklauso tik nuo mokytojo kompetencijos;**
- ▶ Mokymosi procesas yra personalizuotas – daug reikšmės suteikiama **asmeninei mokytojo išminčiai;**
- ▶ **Mokinio žinių ir gebėjimų vertinimas labai priklauso nuo mokytojo;**
- ▶ **Bendravimas** tarp mokytojo ir mokinio yra **vienpusis**: mokytojas – mokiniui;
- ▶ **Instituciškai įteisintos nuobaudos mokiniams ar net bausmės.** Jos netgi traktuojamos naudingomis charakterio raidai.

Žema galios dimensija

- ▶ **Mokytojai traktuoja mokinius sau lygiais, to paties tikisi ir iš mokinių;**
- ▶ Mokymo procesas yra **orientuotas į mokinį;**
- ▶ Remiamasi **mokinių iniciatyva;**
- ▶ **Mokiniai patys turi nustatyti, kas jiems įdomu mokytis;**
- ▶ Pageidautina, kad **mokiniai keltų klausimus, patys ką nors siūlytų, diskutuotų su mokytojais, netgi kritikuotų juos;**

- ▶ **Už mokyklos ribų mokytojams nerodoma daug dėmesio;**
- ▶ Kai mokinys prasižengia, bandoma **paveikti tik jį patį, nepasitelkiant išorinės pagalbos;**
- ▶ **Mokymo(si) procesas nėra personalizuotas:**
 - ▶ vertinimas nepriklauso nuo mokytojo nuomonės ar malonės,
 - ▶ stengiamasi sukurti objektyvaus vertinimo mechanizmus;
- ▶ **Bendravimas tarp mokytojo ir mokinio yra abipusis:**
mokytojas – mokiniui, mokinys – mokytojui;

- ▶ **Atsižvelgiama į mokinio poreikį būti nepriklausomu:**
 - ▶ mokymosi kokybė labai priklauso nuo paties mokinio,
 - ▶ nuo to, kaip jis sugeba pats mokytis, bet ne nuo mokytojo profesinio lygio ir kompetencijos.
- ▶ **Vengiama nuobaudų ir bausmių mokiniams,**
- ▶ **Esant reikalui, taikomas tik natūralių pasekmių metodas,** t.y. jei ko nors nepadarei, reikės padaryti, jei ką nors padarei ne taip, reikės ištaisyti

Individualizmo ar kolektyvizmo dimensija

Individualizmo ir kolektyvizmo sampratos

Individualizmas – kultūrinė orientacija, kurioje pripažįstamas individo unikalumas ir individualių tikslų iškelimas aukščiau grupės tikslų

Kolektyvizmas - kultūrinė orientacija, kurioje pirmenybė suteikiama grupei, o jos tikslai iškeliami aukščiau už individualius tikslus

Individualizmo ar kolektyvizmo dimensija

Ši dimensija nusako:

- tendenciją rūpintis tik savo pačių ar savo šeimos narių gerove arba
- siekj priklausyti didesnėms visuomenės grupėms ir rūpintis visais šios grupės nariais.

Individualizmo kultūroje

Akcentuojamas individas ir šeima

Labai gerbiamas asmens prioritetas ir šeimos vertybės

Vertinama autonomija, nepriklausomybė ir asmeninis finansinis saugumas

Tapatinamas su modernia visuomene, kur kiekvienas turi rūpintis savimi ir šeima

Dominuoja “Aš” savimonė

Orientuojamasi į save

Dominuoja visiems vienodai taikomi vertybiniai standartai

Asmuo nėra emociškai priklausomas nuo institucijų, organizacijų

Pabrėžiama asmens iniciatyva ir pasiekimai

Kiekvienas turi teisę į asmeninį gyvenimą

Kolektyvizmo kultūroje

Pirmenybė teikiama grupei, žmonės gimdami yra įtraukiami į įvairias grupes, kurios gina juos mainais už lojalumą

Asmens tapatumas yra pagrįstas priklausymu atitinkamai grupei, kitaip sakant, esi toks, kokiai grupei priklausai

Vyrauja “Mes” savimonė

Dominuoja skirtingi vertybiniai standartai skirtingose grupėse

Asmuo turi stiprią emocinę priklausomybę institucijai, o pastarosios turi įtakos asmens asmeniniam gyvenimui, suteikia jam kompetencijas, tvarką, pareigas, saugumą.

Individualizmo ar
kolektyvizmo dimensija ir
jos raiška ugdymo(si)
procesė

Kolektyvistinė kultūra

- ▶ **mokiniai mažai kalba**, iš jų sudėtinga „ištraukti“ asmeninę nuomonę,
- ▶ **mokiniui sunku pasisakyti**, kai jis nėra grupės deleguotas kalbėti, kai jis tai turi daryti savo iniciatyva,
- ▶ jeigu mokytojas nori, kad mokinys kalbėtų, jis **turi tiesiogiai į jį kreiptis**,
- ▶ mokinys **nedrįsta kalbėti ir didelėse auditorijose**, ypač jeigu yra nepažįstamų, svetimų žmonių,
- ▶ **geriausia dirbti mažesnės grupėse** (mažesnis varžymasis kalbėti),
- ▶ nėra abipusio bendravimo, **bendravimas yra orientuotas į mokytoją**,

- ▶ **būdinga aukšta galios dimensija**, todėl teisė kalbėti suteikiama tik vyresniajam pagal statusą ar amžių,
- ▶ skirstoma į **savus ir svetimus**,
- ▶ labai dažnai **gėdinimas tampa pedagogine priemone**,
- ▶ mokiniams yra labai **svarbu neprarasti geros reputacijos**,
- ▶ **mokosi dažniausiai jauni žmonės**,
- ▶ mokytojas bendrauja su **mokiniu kaip su grupės atstovu**, o ne kaip su atskiru asmeniu,

pabrėžiamas įgūdžių įgijimas, tai leidžia tapti tinkamu visuomenės nariu,

mokymasis yra **priemonė išmokti tai, ką visuomenė jau žino**,

diplomas suteikia garbės ir turėtojai, ir grupei, kuriai jis atstovauja,

diplomas leidžia jį turintį asmenį priskirti prie “aukštesnės klasės” (pvz., „gauti“ geresnį sutuoktinį),

diplomo socialinis vertinimas yra svarbesnis nei žmogaus savigarbos jausmai, todėl neatsitiktinai yra didesnė pagunda gauti diplomą nelegaliai ar neteisėtai.

Individualistinė kultūra

- ▶ skatina mokinius **išsakyti savo nuomonę viešai**, turėti pakankamai drąsos kalbėti didelėse grupėse, kur yra nepažįstamų žmonių,
- ▶ **nėra aiškaus skirstymo į savus ir svetimus**, todėl lengvai ir greitai sudaromos naujos grupės, darbo komandos,
- ▶ laimėjimai nėra vertinami pagal tai, ar žmogus priklauso savųjų ratui,
- ▶ mokiniai tikisi, kad **su jais bus elgiamasi kaip su asmenybėmis**, nepriklausomai nuo nieko,

- ▶ **Grupių formavimas** vyksta atsižvelgiant į užduoties pobūdį, mokinių draugystę ar įgūdžius,
- ▶ **atvira diskusija, nuomonių priešprieša yra naudingos,**
- ▶ ugdymo tikslas yra **pasirengti dirbti įvairiose grupėse,**
- ▶ mokiniai turi **išmokti dirbti naujose, nežinomose, nenumatytose situacijose,**
- ▶ ugdytis teigiamą požiūrį į tai, kas yra nauja, turi **išmokti, kaip mokytis ir mokytis visą gyvenimą,**
- ▶ **diplomas pagerina** jį turinčiojo ekonominę padėtį, savęs vertinimą.

Vyriškumo ar moteriškumo dimensija

Vyriškumo ar moteriškumo dimensija

Ši dimensija susijusi su emocinių vaidmenų tarp vyrų ir moterų pasiskirstymu bei dviejų išsiskiriančių polių egzistavimu:

- iš vienos pusės – sėkmė, pinigai, turtas
- iš kitos – rūpinimasis kitais ir gyvenimo kokybė

Vyriškumo ar moteriškumo dimensija

Vyriškumas ir moteriškumas čia atskleidžiami socialine,
o ne biologine prasme

Ten kur šios dimensijos raiška didesnė yra ir ryškesni
skirtumai tarp lyčių vaidmenų

Vyrauja moteriškumo dimensija

- ▶ Svarbesni yra socialiniai tikslai:

 - ▶ geri tarpusavio santykiai,
 - ▶ noras padėti,
 - ▶ rūpintis kitais,
 - ▶ jaukesnė fizinė aplinka
- ▶ Bendraujant rūpi apsikeisti jausmais, užmegzti santykius
- ▶ Rūpi padėties saugumas
- ▶ Dirbama, kad gyventum

Vyrauja vyriškumo dimensija

Pirmenybė karjerai ir pinigams

Bendravimo metu labiau linkę perduoti informaciją

Modernumas, aukštesnių pareigų siekis, kvalifikacijos kėlimas, uždarbis

Gyvenama, kad dirbtum

Vyriškumo ar moteriškumo
dimensija ir jos raiška
ugdymo(si) procese

Vyriškumo kultūros

mokiniai **stengiasi pasirodyti**, nori būti pastebėti, matomi, **atvirai konkuruoja** su visais,

nesėkmė mokykloje suprantama kaip **baisus dalykas** (pasitaiko net savižudybių),

mokytojo profesinis meistriškumas, akademinė reputacija ir mokinių akademiniai laimėjimai yra svarbiausi veiksniai,

didesnė darbų ir profesijų segregacija (kai vyrai ir moterys pasirenka skirtingas profesijas),

Moteriškumo kultūros

mokiniai nenori pasirodyti esą pernelyg dideli stropuoliai, **solidarumas su kitais laikomas tikslu,**

nesėkmei mokykloje nesuteikiamas tragiškas atspalvis,

mokytojų draugiškumas, socialiniai įgūdžiai, mokinių socialinis prisitaikymas – svarbūs dalykai.

Neapibrėžtumo vengimo dimensija

Neapibrėžtumo vengimo dimensija

Ši dimensija atskleidžia žmonių išgyvenamos grėsmės, susiklosčius neaiškioms, iššūkius keliančioms situacijoms laipsnį.

Žemas neapibrėžtumo vengimas

Netikrumas suvokiamas kaip natūralus gyvenimo
reiškinys

Kiekviena diena priimama tokia, kokia ji yra

Atviras pokyčiams ir naujovėms

Noriai imasi nežinomų dalykų, tačiau užimtumo nevertina kaip privalumo

Tolerancija įvairovei, kitoniškumui, naujiems dalykams

Tiki savimi ir savo sugebėjimais valdyti gyvenimą

Pasižymi gera savijauta, nors ir nevengia išreikšti emocijas

Aukštas neapibrėžtumo vengimas

Neapibrėžtumas ir netikrumas vertinamas kaip grėsmė, kurią reikia įveikti

Neaiškumas, daugiaprasmiškumas netoleruojami

Patiriamas didelis stresas, nerimas, įtampa

Turi išugdytą poreikį užimtumui, bet imsis tik žinomos veiklos

Pasižymi ksenofobija, baime kitoniškumui

Gerbia ir prisibijo vyresnių žmonių

Jaučiasi bejėgiai pasipriešinti išorinėms jėgoms

Neapibrėžtumo vengimo
dimensija ir jos raiška
ugdymo(si) procese

Griežtas neapibrėžtumo vengimas

sukuriamos **griežtai struktūruotos** mokymosi aplinkos,

situacijos su aiškiais tikslais ir uždaviniais, aiškiais nurodymais ir griežtais tvarkaraščiais,

griežtesnis yra ir tiesos apibrėžtumas,

mažiau reliatyvizmo apskritai,

mokiniai, nesutinkantys su mokytoju, turi arba keisti savo nuomonę, arba keisti mokytoją.

Silpnas neapibrėžtumo vengimas

- ▶ vengiama iš anksto viską struktūruoti,
- ▶ Rengiami užsiėmimai su nenumatyta pabaiga, nėra aiškių užsiėmimo uždavinių ir tvarkaraščių,
- ▶ yra **nebūtinai tik vienas atsakymas** į pateiktą klausimą,
- ▶ yra normalu, kad **mokinio nuomonė gali nesutapti su mokytojo nuomone**, tai netrukdyt atlikti darbą,
- ▶ **toleruojamas mokytojas, kuris pasako „Aš nežinau“.**

Ilgalaikės ir trumpalaikės orientacijos dimensija

Trumpalaikės orientacijos

Pasižymima asmeniniu pastovumu, stabilumu,

pagarba tradicijoms

Svarbu nedelsiant tenkinti bazinius poreikius

Ilgalaikės orientacijos

- ▶ Atkaklumas

- ▶ Santykių pasiskirstymas pagal statusą
- ▶ Taupumas
- ▶ Padidintas gėdos jausmas
- ▶ Nelygiaverčiai santykiai kuria stabilumą
- ▶ Šeima – svarbiausia socialinė institucija

Trumpalaikės ar ilgalaikės
orientacijos dimensija ir
jos raiška ugdymo(si)
processe

Trumpalaikės orientacijos kultūra

Pagarba tradicijoms,

Nuostata nebūti prastesniems už kitus, net jeigu tai reikštų lėšų ar išteklių iššvaistymą,

Mažai sutaupytų lėšų, mažai pinigų investicijoms,

Laukiama **greitų rezultatų,**

Rūpinamasi **garbės ir orumo išsaugojimu,**

Yra svarbi tiesa, stabilumas, savo reputacijos ir garbės saugojimas,

Pasikeitimas **paslaugomis ir dovanomis,**

Statiškumas, orientacija į dabartį ar praeitį.

Ilgalaikės orientacijos kultūra

- ▶ Tradicijų pritaikymas moderniam kontekstui,
- ▶ Taupumas ir išteklių tausojimas,
- ▶ Daug sutaupyty ir investicijoms turimų pinigų,
- ▶ Atkaklumas siekiant negreity rezultatų,
- ▶ Pasirengimas siekti tikslo,
- ▶ Svarbu dorybė, ištvermingumas ir atkaklumas,
- ▶ Gėdos jausmas,
- ▶ Dinamiškumas, orientacija į ateitį.

Literatūra

Baraldsnes Dž. (2012). *Tarptautinė ir tarpkultūrinė komunikacija*. Klaipėda.

Hofstede G. (2005). *Cultures and Organizations: software of the mind*. New York.

Būdvytytė-Gudienė A., Mažeikienė N. (2005). *Tarpkultūrinė verslo komunikacija*. [Elektroninis išteklius, CD].

The handbook of intercultural discourse and communication (2014). Edited by Christina Bratt Paulston, Scott F. Kiesling, and Elizabeth S. Rangel. Malden: John Wiley & Sons

Hofstede's Cultural Dimensions Theory. Prieiga per internetą: <https://study.com/academy/lesson/hofstedes-cultural-dimensions-theory.html>. Žiūrėta [2018-01-12]

Reingardė J., Vasiliauskaitė N., Erentaitė R. (2010). *Tolerancija ir multikultūrinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje*. Kaunas. Prieiga per internetą: <http://www.lygybe.lt/data/public/uploads/2015/11/visas-leidinys.pdf>. Žiūrėta [2018-02-20]